

ПРЕСТЪПНОСТ И СОЦИАЛЕН КОНТРОЛ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯ

Валентина Златанова*

Много изследвания показват, че независимо от своите локални характеристики в условията на глобализация престъпните мрежи са транснационални, а местната и регионална престъпност е под контрола на организираната престъпност. В същото време мерките за противодействие на местно равнище нямат същия ефект както действията на международно ниво. Данни от изследвания и доклади нееднократно поставят въпроси по отношение на методите и средствата, които страните трябва да приложат като част от общите усилия за борба с транснационалната организирана престъпност, като имат предвид локалните ѝ специфики.

Ключови думи: организирана престъпност, миграция, виктимизация, социален контрол, глобализация

Въведение

През последните години се увеличава абсолютният брой на престъпленията във всички страни и се усложнява структурата им – преобладава тежката насилствена престъпност, появяват се нови, непознати престъпления. Тази тенденция за Европа може да се види във Франция, Белгия и Германия, където престъпността е устойчива до 70-те години, след което стремително нараства. (Златанова 2017)

Като запазва основната си структура – престъпления против собствеността, в развитите страни голям дял имат нови престъпления – имотни и застрахователни измами и компютърни престъпления. А през последните години се наблюдава значително увеличаване на насилствената престъпност и сериозни терористични атаки на религиозна основа. Крайно негативна последица от условията на живот е нарастването на младежката престъпност. Участието на непълнолетни и младежи до 25 г. е над 50% от всички извършители (Shannon 2014). Връзката между социалноикономическите и политически промени и престъпността е предмет на

изследване от теорията на модернизацията, криминологичен вариант на цивилизационната теория. Урбанизацията е част от процеса на модернизация, но от нея произтичат и отрицателни последици: 1) социална изолация на част от хората; 2) социална дезорганизация; 3) отслабване на социалния контрол; 4) аномия.

В условията на глобализацията тази теория добива нови измерения – “възрив” на престъпността, увеличаване на тежките насилствени престъпления, висока икономическа престъпност, развиваща се в условията на мощна “сива” и “черна” икономика, организирана престъпност, която консолидира и подчинява останалите.

Тенденции, динамика на престъпността и виктимизацията

С възникването на единен световен ред, отстояван от развитите страни – САЩ, Англия, Германия, Франция, Италия, Япония, Канада и Русия, националните икономики и финансови системи се оказват обвързани от международни финансови институции, а страните – зависими от световните. Възникна единен световен пазар, а разрастването на международната търговия като обем и усъвършенстващи се форми е свързано с търсене, установяване и разширяване на пазари. Това поражда противоречия и дълбоки конфликти за територии и пазарни сфери на влияние. Развитието на търговията се превръща в ускоряващ фактор за интернационализиране на промишленото производство и възникване на многонационални корпорации гиганти. Световната финансова система е самостоятелен фактор на световната икономика през която преминават огромни парични потоци на легалната, сенчестата и черната икономика. Новият икономически ред е под натиска на нова престъпност – глобалната престъпност, която съчетава характеристики на обикновената, традиционната и нетрадиционната престъпност, икономическата и организираната престъпност.

В основата на консолидацията на видовете престъпност е мощната транснационална икономическа престъпност в сянка – черна и сива, която генерира все по-нови видове престъпления. Световната търговия е криминализирана чрез контрабандното пренасяне на големи количества забранени за износ или внос стоки. Създават се канали, включително и нелегални, с което престъпността придобива международен характер.

Основни характеристики на съвременната престъпност са: всеобхватност, адаптивност, устойчивост, организираност – в самостоятелно ядро или във връзка с други организации; самоусъвършенстване чрез самофинансиране. Други съвременни характеристики на престъпността, освен нейното „подмладяване”, са

интелектуализация и етнизация. Има процес на конвергенция на престъпността (взаимопроникване). Явна е опасността от експанзия и диверсификация на организираната транснационална престъпност. Най-голям дял в нея има търговията с оръжие, наркотици, проституция, с човешки органи, пране на пари и т.н. (Петрунов 2010)

Начало на новия криминогенен ефект поставя 1989 г. с отпадане на идеологическото и блоково разделение и свързаните с него ограничения. Вълната на престъпността засегна първо САЩ и съседната ѝ Канада, където кулминацията на престъпността е през 1991г. В САЩ за 30 г. период (1960 – 1993 г.) ръстът на престъпността е 310%. В двете страни най-голямо е увеличението на престъпността против собствеността (Gannon 2000). В Англия и Уелс пикът е през 1993г., когато на 100 хиляди от населението са регистрирани 5,53 хиляди престъпления, след което престъпността спада, но далеч не до нивата от преди 1989г (Crime in England and Wales, 2013). В Германия кризисната година е 1993г. с 6 750 хиляди престъпления – това е 3 години след обединението на ФРГ с ГДР. Следва постепенен спад до 6 302 хил – 1999г. И ново увеличение във връзка с бежанската вълна през последните години (Germany 2016 Crime & Safety Report).

В Италия пикът е 1991г. с 4 877 хиляди престъпления от 3,455 през 1981г. (Italy 2016 Crime & Safety Report).

Общо за западните страни е характерно бързо овладяване на отрицателните процеси, обуславящи “взрива” на престъпността и стабилизирането ѝ, макар и на относително високо ниво от 1989/90г.

В страните от бившия източен блок могат да се обособят два относително самостоятелни периода в динамиката на престъпността: първият – от началото на прехода до 1994г. – ускорена криминализация; вторият – след 1994г. – независимо от измененията в нивата и структурата, нивото на престъпността е устойчиво с тенденция на повишение. След 1994г. всички страни от Източна и Централна Европа бележат връх в криминализацията. Основни фактори, обуславящи развитието на опасни криминогенни фактори са свързани с приватизацията и настъпилата рязка имуществена диференциация. Държавата е дезорганизирана и системата ѝ за контрол над престъпността – отслабена и неефективна. Особеностите на прехода в отделните страни определят националните различия в развитието на престъпността. България е на 7-мо място сред 18-те страни в региона. Особено тежък е проблемът с големите темпове на нарастване на престъпността за кратък период от време.

В резултат на криминализацията на обществото се наблюдава глобализация на престъпността, която вече има транснационален характер. Тя е всеобхватна, устойчива, адаптивна (променяща се съобразно конкретните условия), организирана и представлява консолидиране на отделни престъпни организации с оглед на интересите им и натрупването на незаконни печалби.

Трафик на наркотици

В близкото минало България беше междинно звено по пътя на наркотика на Балканския полуостров. От транзитен път тя се превръща в база на дистрибуция, сключване на сделки с изходни суровини за производство на наркотици и психотропни вещества. Липсата на пазар за наркотици в страната ни беше основание да се използва територията само за транзит. България е важен транзитен път на хероин и марихуана. Наркотрафикът разширява своите параметри. Кокаинът непознат за България в близкото минало се появява на пазара през 1993г. В момента територията на страната се използва за дистрибуторски пункт, като кокаинът се внася и изнася с морски плавателни съдове и по въздуха. В България той няма голям пазар, поради високата му цена. Увеличената употреба на марихуаната довежда до създаване на нови канали за трафика към Югославия, Чехия, Унгария и Западна Европа и на юг към Гърция и Кипър. Хашишът се внася от Гърция и от Кипър. В крайграничния район около Петрич са открити и иззети най-големите количества. За България е проблем отглеждането на растения, съдържащи наркотични вещества. Типични представители са: тютюнът, сънотворният мак и индийският коноп. Увеличава се производството на синтетични наркотични вещества- каптагон, амфетамини, ефедрин, екстази. Наркотичната престъпност се превръща в един от сериозните проблеми на България. Разширяването на наркоманията оказва влияние върху конвенционалната и организираната престъпност. По данни на полицейската статистика престъпленията, извършени под въздействие на наркотици, са близо два пъти повече от регистрираните през 1991 година.¹

Незаконен трафик на хора

Този трафик е източник на големи печалби. На тази основа българските групировки се активират и трайно навлизат в международната организирана престъпност. Трафикът на хора се характеризира като:

- изселнически трафик- обхваща българските турци, които се опитват да преминат нелегално през страната, за да се съберат със своите близки;
- международен трафик на емигранти.

Най-организирана и печеливша форма е трафика на жени, които се извеждат с цел проституция. Този трафик се извършва по два канала: южен- през Турция и Гърция до Кипър и Италия, и западен- През Румъния към Западна Европа. Извеждането от страната се извършва по два начина: законен - от легитимни фирми като импресарски агенции, агенции за организиране на конкурси за красота и др. и незаконен- посредством използването на нелегални канали. Контролът се осъществява от организирани престъпни групировки.

Контрабанда с МПС-та

Това е автоиндустрия, включваща следните етапи: начална - в нея се извършват кражбите на леки коли и се подготвя необходимата за транзитиране документация; междинна - транзитиране на откраднатите коли; крайна - за която са предназначени колите. Престъпните групировки имат многонационален характер. Български групи например действат на територията на Чехия, Унгария, Словакия, Австрия, страните от бивша Югославия. На наша територия действат самостоятелно без взаимодействие с български организации групи от граждани на Русия, Украйна, Молдова, Македония и др. Каналите за контрабанден внос и износ на откраднати коли се контролират от мощни силови групировки и групировки, които вече са се легитимирали в легалния бизнес.

Контрабанда на стратегически суровини

Това е дейност на групи с транснационален характер. В тях са включени специалисти от различни области – от ядрени физици до висши офицери от армията и органите на сигурността. Обект на контрабанда са ценни отпадни суровини и други материали, диамантен прах и др. Трафикът се извършва от Русия, Украйна и Казахстан през България за Близкия Изток или Западна Европа. За тази контрабандна дейност територията на България се използва предимно като транзитен пункт за пренасяне на суровините.

Контрабанда на предмети с историческа и културна дейност

Търговията е изцяло в полето на организираната престъпност. От една страна придобиването на тези предмети чрез престъпление е цел на престъпни организации като източник на големи печалби и от друга - сфера, в която се изпират мръсни пари. Българската организирана престъпност бързо оцени възможността чрез развитие на контрабандата с такива предмети да си осигури траен източник за натрупване на печалби. За осъществяване на тази дейност е изградена високо организирана, адаптивна и мобилна система от престъпни групи, които организират издирването,

придобиването, покупко-продажбата и пренасянето на културно- историческите ценности. Организацията е изградена на принципа на строгата й йерархия, много добре оборудвани, снабдени с най- нови карти и каталози. Организираността се изразява и чрез постигнатото регионално разделение и определено монополно поведение на съответната престъпна група. С разширяването на дейността постепенно се разви и т.нар. „поръчково иманяство” с международен характер.

Масова контрабанда

Това е т.нар. „куфарна” търговия. То е специфично явление за дезорганизираните държави, в които изхранването на населението е сериозен проблем поради свитото производство, беден пазар и голяма безработица. Развива се предимно в граничните райони. В България тази търговия е изявена на границата с Турция и по-малко на западната граница с Югославия. За много граждани „куфарната” търговия е единствен източник на доходи, но има определено криминогенно значение - масово криминализиране, превръщане на граничните райони в зони с висок криминален потенциал. Връзката й с организираната престъпност се осъществява по два начина:

- директно- използват се дребни контрабандисти за извършване на по-сериозен трафик, контролиран от престъпните групировки;
- косвено, чрез струпване на повече дребни контрабандисти, което дестабилизира граничния район, като митническият контрол се използва за наблюдение на каналите.

Многонационалните мегаполиси включват т. нар. гета и действащите в тях престъпни групи. Те приемат и формированията на организираната престъпност. Интензивните международни търговски връзки се съпровождат от огромни парични средства, в които се включват пари със съмнителен и престъпен произход. Около стратегическите икономически центрове много страни създават условия за превръщането им изцяло или на отделни зони от тях във “финансов (данъчен) рай”. Тези страни и зони улесняват движенията на престъпните пари, превръщат се в мощни перални за мръсни пари. Глобализацията на престъпността се ускорява от незапомнената корупция, която се превръща в относително самостоятелно социално явление, генериращо по-голяма и сложна престъпност.

Политическата декларация от Неапол и Глобалният план за действие (2000 г.) срещу организираната транснационална престъпност са основният международен документ, в който се определят концепцията и стратегиите за превенция и контрол върху съвременната организирана престъпност. В конвенцията са включени трите

основни проблеми – организирана престъпност, пране на пари и корупция в контекста на глобалния проблем за транснационалната организирана престъпност. За първи път в международен документ се дефинира понятието “организирана престъпна група”.

Глобализацията доведе до пълното виктимизиране на обществото. Чрез изследване на виктимизацията – първо сред населението, а през годините и в сферата на бизнеса, се цели разкриване на границите, в които съвременния човек става жертва на престъпността. Изследванията на виктимизацията са най-надеждното средство за разкриване на латентната престъпност.

Престъпността оказва голямо влияние върху качеството на живот на населението. Влошаването на количествените и качествените ѝ параметри в света поставя остро проблеми за цената на престъпността – икономическа, социална и морално-психологическа и начините за ограничаване на нейния негативен ефект върху сигурността не само в национален и регионален, но и в глобален мащаб. Все повече финансови средства се отделят за издръжка на правоохранителните и правораздавателните институции, за финансиране на програми, свързани с превенция на престъпността и т.н. Формира се сериозно обществено недоволство поради високото ниво на престъпността и насилието и неефективното противодействие на компетентните органи. Значителна е морално-психичната цена на извършените престъпления, която се свежда до: погазване на общочовешки ценности – чест и достойнство, физическа и сексуална неприкосновеност, доверие; сериозни деформации в общуването, обществените нрави и ценности, отчуждение и страх.

Данните от международното изследване на жертвите на престъпността в света дава сравнителен анализ на виктимизацията по региони в света, като за пръв път Балканският регион е включен в Програмата на UNICRI – International Crime (Victim) Survey. Обсъждането на тези проблеми представлява крачка напред по отношение на научните изследвания на престъпността в условията на глобализация и разработването на стратегии за превенция и контрол за ограничаване на виктимизацията. Страните от Източна Европа показват по-висока степен на виктимизация по отношение на сексуалното насилие и отнемането на собственост в сравнение със Западна Европа, САЩ и Канада, Азия и изобщо Балканския полуостров. Изключения са нападенията, които са преобладаващи в напредналите страни. В този “клас” насилствени престъпления са и най-малки различията между отделните региони.

За сравнителния анализ на виктимизацията сме подбрали специално страните от Централна Европа от бившия социалистически блок, съседни на страни от Балканския регион и Русия.

От данните за насилствените престъпления, регистрирани в страните в преход, България заема едно от предните места. Всички страни имат стойности на виктимизация по-ниски от нашите по показателите „грабеж“, „нападение“ и „сексуално насилие“, с изключение на Русия и Югославия. А в рамките на Балканските страни в преход като цяло България държи първенството по виктимизация. (Златанова 2010)

При престъпленията „нападение“ и „сексуално насилие“ няма ясно очертани разлики между бившите социалистически страни от Източно-европейския регион. Все пак прави впечатление по-високите стойности при Румъния по показателя „нападение“. Стойностите за България тук са около средните за региона, т.е. за разлика от предходните престъпления, свързани с отнемане на собственост, при посегателствата срещу личността положението в България не е много по-различно от това в другите страни. Относителните дялове, приведени за сексуалното насилие показват близки стойности до другите балкански страни – Хърватска, Югославия и същевременно са значително по-ниски от централноевропейски страни като Полша и Чехия.

Престъпност и миграция

От практическо значение за изследване на връзката между двете явления е важно да се изясни съвременното разбиране на връзката между престъпност и миграция, по-специално доколко миграцията допринася за повишаването на престъпността. Затова е важно да опишем тенденциите и съществуващите публични дебати по тази тема. Преди да навлезем в детайлите на този проблем ще представим концептуалните и теоретични перспективи на изследването му.

Криминологичните теории дават много информация относно очакванията, че миграцията и престъпността са причинно свързани. Близо век учените са приели възгледа, че миграцията повишава равнището на насилствената престъпност. В частност теорията за социалната дезорганизация подробно обяснява как имигрантите подронват устоите на местната общност. От специален интерес към този анализ е факта, че социалната теория за дезорганизацията идентифицира миграцията като характеристика на общността, свързана с престъпността. Защитници на тази перспектива посочват миграцията като причина за дестабилизирането на общността.

Според теорията за социалната дезорганизация масовият прилив на мигранти увеличава равнищата на нестабилност в общността и демографската хетерогенност, два фактори които се смятат за подкопаващи способността за упражняването на ефективен социален контрол.

Теорията за социалната дезорганизация привежда специфични аргументи как в различни типове съседска среда можем да очакваме висок ръст на престъпност, по-специално там, където има бедност, променлив състав на живущите и етнически малцинства. Както стана дума по-горе, логическите аргументи на тази теория внушават, че имиграцията допринася към поне един от тези три фактори, които са свързани с нарушаване на обществения ред в общността. По-специално авторите ѝ изтъкват, че етническото многообразие на имигранти играе ключова роля за степента на социална дезорганизация. Поради този негативен ефект върху сплотеността на общността, социалната теория за дезорганизацията приема като дадено условие положителна връзка между имиграцията и престъпността. Теорията предполага, че всеки от следните структурни източници на социална дезорганизация има директен ефект върху равнищата на криминално поведение:

1. Неустойчивост
2. Бедност
3. Престъпност

Макар теорията да извежда ясна причинна връзка между неустойчивост и престъпност, остава въпрос, свързан с ролята на имиграцията върху социално-структурните характеристики на общността. Освен устойчивата връзка между имиграцията и нарушаването на обществения ред, много по-важни могат да се окажат определени характеристики на имигрантите (продължителност на времето на пребиваване в страната, етнически произход), които е по-вероятно да са свързани с по-високи степени на дезорганизация и като последица - нарастващи равнища на насилствена престъпност. Т.е. има основания за въпроса дали общата асоциация на миграцията с престъпността на практика е безусловна, както твърди теорията. Ако съществува такава връзка, следва че:

- 1) Ръстът на насилствените престъпления в имигрантски общности е по-висок, отколкото в общности, където няма имигранти;
- 2) Поради огромният приток на имигранти през последните години относителния дял на насилствените престъпления също пропорционално се е увеличил.

Съвременната наука задава въпроса дали имиграцията е свързана с нарастващи равнища на насилствена престъпност. Резултатите в това отношение са интересни, защото показват, че няма категорични теоретични доказателства, които да водят до директна връзка между имиграция и престъпност. Макар и в тази дискусия да не участват теоретици на социалната дезорганизация, съвременни изследвания върху имиграцията хвърлят светлина върху това, защо е очаквана негативна връзка между имиграцията и престъпността. Например теорията за подбора залага на това, че имигрантите търсят по-добри житейски възможности в новите страни. Централно в тази теория е убеждението, че мигрантите са по-амбициозни, талантиливи и трудолюбиви от останалите. Теорията за подбора залага на факта, че мнозинството от имигрантите са работливи и готови да отлагат удоволствията в интерес на дългосрочен успех. По тази причина е много по-малко вероятно да се замесват в неприятности и криминално поведение. Друго обяснение е хипотезата за „имигрантския оптимизъм”. Тя се отнася до убеждението, че независимо от социално-икономическите трудности, имигрантите вярват, че ще успеят, защото имат повече възможности в приемащата страна, отколкото в своите собствени. Приложението на хипотезата за оптимизма е, че имигрантските общности поради своите нагласи за кариера в приемащата страна е по-вероятно да имат по-ниски равнища на криминално поведение. По този начин имигрантският оптимизъм и хипотезата за подбора предлагат теоретични предпоставки за очакване на директен негативен ефект на имиграцията върху престъпността.

Разбирането на връзката между имиграция и престъпност изисква да се отчита както отношението на имиграцията към престъпността, така и влиянието ѝ върху социално-структурните характеристики на общността.

Сред съвременните криминологически изследвания на имиграцията липсват такива, които да анализират тези причинни връзки и обикновено се фокусират главно върху директните ефекти. Без да се отчитат двата механизма, съвременните изследвания не дават пълна картина на начините, по които имиграцията може да бъде свързана с престъпността. Теорията за социалната дезорганизация не обяснява дали определени типове престъпност са характерни за разпаднали се общности. Макар някои изследователи да предполагат, че имиграцията по-често е свързана с инструментални престъпления (свързани със собствеността), отколкото такива срещу личността.

Тезата за маргинализацията е централна за обяснение на връзката на престъпността с миграцията. От административни и полицейски данни се вижда, че комбинация от фактори допринася за нарастване на престъпността:

- 1) Предефиниране на имигрантския статус от държавата и закона;
- 2) Криминална миграция;
- 3) Промени в полицейското преследване и граничния контрол и др.

Тезата за маргинализацията се отнася само за около 1/3 от случаите. Тези изводи акцентират върху необходимостта от по-нататъшни изследвания върху контрола на имигрантската престъпност. Необходимо е да се изследват както директните, така и индиректни ефекти на миграцията върху престъпността. Това има отношение към факта, че причините действат симултантно. Можем да очакваме, че има директна негативна асоциация между миграцията и престъпността, за която свидетелстват съвременни миграционни изследвания, които имат отношение към престъпността. Смятаме, че използването на миграцията като предпоставка за престъпност пренебрегва важен аспект от теорията за социалната дезорганизация, а именно влиянието на миграцията върху социалната структура. Централна идея в тази перспектива е разбирането, че екзогенни фактори като миграцията имат влияние върху престъпността посредством техния негативен ефект върху социалната структура. Изследването на двата каузални механизми в проста аналитична рамка предлага нова перспектива върху взаимоотношенията между миграция и престъпност.

Незаконната миграция и престъпността често са свързани в масовите представи. Въпреки това може да се изкаже хипотеза, че включването на нелегалните имигранти в престъпността в действителност е резултат от техните неустойчиви (маргинални) социални позиции, а задържането и депортацията са следствие. Изводи от предишни изследвания на нелегалното пребиваване и престъпността са подкрепяни от тезата за задръжките. Установено е, че повечето от незаконните имигранти се въздържат от участие в криминални дейности, а включването им в престъпления против личността е ограничено.

Вторият аргумент е увеличаването на престъпността в резултат на криминалната миграция. Някои мигранти преминават границите за да внасят контрабандни стоки или да избегнат криминално преследване. Освен това, макар част от тях дори да нямат криминални планове след заселването, използват фалшиви документи за да пресекат границата заради външния граничен контрол. В литературата понятията криминална миграция и гранична престъпност често се използват като синоними за обозначаване на този феномен. Макар да има съществени различия между тези две форми на престъпност, те могат да бъдат противопоставени на тезата за маргинализацията,

доколкото в тези случаи извършителството е планирано предварително и не е реакция на вътрешно граничния контрол.

Нелегалната миграция и граничната престъпност са изследвани във връзка с незаконното пребиваване, но тяхното широко разпространение може да се увеличи по различни причини. От една страна, вероятно е използване на фалшиви документи при влизането, което е често срещано за тези, които не са сред гражданите на ЕС и имат малка възможност да пребивават с туристически визи.

След 1980 г. списъкът на страните изискващи виза за ЕС беше разширен. От друга страна външният граничен контрол е улеснен значително след падането на желязната завеса и разширяването на Европейския съюз, а след това и след бежанската вълна. Изискванията за виза за кратък престой отпаднаха за някои страни като Полша още в началото на 90-те години. През 2001 това беше факт за страни като България и Румъния. Оказа се обаче, че отслабването на външния граничен контрол за източно европейците подпомогна нарастването на транснационалната престъпност, в която участват нелегални имигранти, като обири на жилища и кражби на коли.

Третият аргумент за връзката между престъпността и миграцията има отношение към повишената разкриваемост на престъпността. Нарастването на престъпността сред нелегалните имигранти вероятно отразява общата тенденция на засилена активност от страна на полицията: увеличаване броя на полицаяте, заети в тази дейност; отделяне по-голямо внимание на престъпления, извършени от имигранти; даване на по-голям приоритет за откриване и/или регистриране на нелегални имигранти.

Националният произход, или етнос е друга характеристика на имигрантите, която се свързва с престъпността. Това е характеристика, която обикновено е включена в количествените анализи на влиянието на етноса във криминологическите изследвания на имиграцията и насилието. Тя обаче не позволява на изследователите да установят *степента* в която равнището на насилие е свързано с участието на *различни* имигрантски групи. Размерът на расовото или етническо многообразие в настоящата вълна на имиграция налага необходимостта да се отиде отвъд концептуализацията на имигрантите като обща категория, а да се открият особеностите и различията вътре в нея. В добавка към високата степен на демографски различия (раса, етнос, религия, демографско поведение), в съвременната имиграция има и различия в равнищата на образование, професионална квалификация, ценности. В този смисъл изследванията на престъпността и девиантното поведение трябва да отразяват тези различия в

имигрантската популация. Болшинството от емпиричните изследвания акцентират главно върху връзката между имиграция и извършените убийства. Те показват, че по отношение на престъпността и насилието имигрантите не могат да бъдат поставяни под общ знаменател.

Интересът към имиграцията е огромен особено през последните години, когато сме свидетели на огромна вълна от имигранти, особено към страните от ЕС. Като важна тема изследванията на връзката между миграцията и престъпността в съвременния социален контекст продължават. В тази връзка можем да очертаем три основни стратегии за борба с престъпността в тази сложна ситуация с цел повишаване качеството на съществуване. Първата е снижаване индекса на престъпност чрез повишаване ефективността на контрол и работа на службите за сигурност. Втората е свързана с превантивната работа, а третата е насочена към корените на криминализацията и разработването на политики, които да минимизират ефектите на причините и факторите за тези прояви.

В съвременния свят чувството за несигурност е достигнало прага на непоносимостта и е една от най-големите грижи на гражданите. Безпокойството е основателно и се дължи най-вече на състоянието на престъпността.(Zlatanova 2006). Тревогата на хората за тяхната сигурност и за възможностите на съответните органи да я обезпечат е голяма. И независимо от изобилието от информация, липсва адекватно знание и никога преди толкова настойчиво и тревожно не е стоял въпросът „Какво става?“и „Какви стратегии на сигурност и превенция са възможни? Възможно ли е органите за сигурност да респектират престъпниците и нарушителите; да оказва реална и навременна защита на жертвите; да внушават спокойствие и сигурност?

Мненията за удовлетвореността от работата на полицията като орган за социален контрол на световно равнище показват, че по-малко от половината от запитаните са удовлетворени, въпреки, че все пак общо доволните са повече от недоволните. Този резултат е за сметка на положителната оценка, която се дава на полицията в страните от Западна Европа, САЩ, Канада и Азия. Повече от половината отговорили на този въпрос от Африка (52%), 40% от страните в преход и 70% от Латинска Америка изразяват недоволство от работата на местната полиция по осъществяване контрола над престъпността. (Петрунов 2010: 36-41)

Днес от ключово значение в областта на престъпността е осигуряването на добра статистика като изходна точка за политики в тази област. Което да даде възможност за задълбочен и сравнителен анализ. Необходими са и повече изследвания, които да

подпомагат политиците с научни аргументи за ефективни политики и практики за контрол и превенция.

БЕЛЕЖКИ

¹ По данни на криминалната статистика, към март, 2017

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

Златанова, В. (2017) Изследвания на девиантното поведение, София: Авангард Прима

Златанова, В. (2010) Престъпност, несигурност и качество на живот, В: Михайлов, Ст. (Ред) *Социологията – от емпирията към теорията*, София: Акад. Издателство „Проф. Марин Дринов“; стр.171 – 181

Петрунов, Г. (2010) За нуждата от изследване на връзката организирана престъпност-власт, *Наука*, бр. 5, стр. 36-41

Crime in England and Wales, Year Ending June 2013. Statistical bulletin: 2013

Gannon, M.(2000). CRIME COMPARISONS BETWEEN CANADA AND THE UNITED STATES Juristat, Canadian Centre for Justice Statistics, Statistics Canada – Catalogue no. 85-002-XIE Vol. 21 no. 11.

Germany (2016) Crime & Safety Report. Overseas Security Advisory Council - Bureau of Diplomatic Security, U.S. Department of State - Washington, D.C. Italy (2016) Crime & Safety Report: Rome. Overseas Security Advisory Council - Bureau of Diplomatic Security, U.S. Department of State - Washington, D.C

Shannon, D., Bäckman, O., Estrada, F. and Nilsson, A. (2014). Youth and Crime in Sweden. NY: Oxford University Press

Zlatanova, V. (2006) Crime, Control and Quality of Existence. In: *Sociological Problems – Special Issue, XVI ISA World Congress, 245-260; ISSN 0324-1572*

Валентина Златанова е професор, доктор на социологическите науки, ръководител на секция „Социален контрол, отклонения и конфликти“ в Института за обществата и знанието към БАН.
email address valentina.zlatanova@gmail.com